

616.99(-87)

IMPORTOVANÉ PARAZITÓZY

RNDr. Antonín VALKOUN, CSc., kpt. MUDr. Milan ŠTEFÁNIK
 Vojenský ústav hygieny, epidemiologie a mikrobiologie, Praha
 (náčelník: plk. MUDr. Vladimír Kotlář, CSc.)

Tab. 1

*Výsledky parazitologických vyšetření u našich občanů a cizinců
 po návratu z tropických oblastí v letech 1983–1985*

Nálezy parazitů	Naši občané	Cizinci	Celkem
Entamoeba histolytica	3	5	8
Entamoeba coli	18	31	49
Endolimax nana	32	21	53
Iodamoeba buetschlii	0	7	7
Chilomastix mesnili	0	2	2
Giardia intestinalis	27	11	38
Leishmania infantum	1	0	1
Sarcocystis bovis/hominis	1	4	5
Schistosoma mansoni	0	2	2
Schistosoma haematobium	0	1	1
Hymenolepis nana	0	2	2
Strongyloides stercoralis	0	1	1
Ancylostoma duodenale	0	4	4
Ascaris lumbricoides	2	10	12
Trichuris trichiura	0	15	15
Enterobius vermicularis	13	1	14
Celkem vyšetřeno	1497	148	1645

Z klinického hlediska jsou parazitární nemoci v našich zeměpisných šířkách málo významné a při vyšetřování případů nejasné etiologie se na ně myslí obvykle až na posledním místě. V oblastech subtropických a zejména tropických je tomu právě naopak. Promořenost parazity je v těchto oblastech u některých skupin obyvatelstva stoprocentní. Přitom některé parazitózy mohou ohrožovat i život pacienta (např. malárie, kala-azar, Chagasova nemoc atd.). Při stále se zvyšujícím cestovním ruchu a výměně pracovníků různých profesí musíme i u nás počítat s tím, že občané navracující se z tropických oblastí mohou trpět některou parazitózou. Smyslem tohoto článku je proto aktualizace problematiky importovaných parazitóz. Zároveň bychom chtěli volně navázat na sdělení našich kolegů z téže laboratoře [2].

V našich laboratořích provádíme kromě servisní diagnostiky pro ÚVN Praha též preventivní vyšetření na parazity u občanů navracících se z tropů a subtropů a příležitostně též vyšetřování cizinců z těchto oblastí. V rutinní praxi je parazitologická diagnostika soustředěna na vyšetření koprologické, vyšetření krve a moče. Vyšetření stolice bylo prováděno koncentrační metodou podle Fausta a metodou tlustého nátěru podle Kato [5]. Krev byla vyšetřována metodou krevního nátěru a tlusté kapky barvených podle Giemsy. Některá vyšetření na malárii byla potvrzena též sérologicky (dr. Mirovský, ILF, Praha). Při podezření na močovou schistosomózu byl vyšetřen močový sediment.

V letech 1983 až 1985 včetně požadovali kliničtí pracovníci koprologické vyšetření u 1645 našich občanů po návratu z tropů nebo cizinců z těchto oblastí. Jednalo se o muže, ženy i děti. V tabulce 1 jsou uvedeny nálezy a jejich počty. Parazitózy u nás běžné jsou v tabulce též uvedeny pro úplnost, ale v článku budou

dále komentovány jen méně obvyklé nálezy. U některých pacientů bylo podle klinického stavu požadováno vyšetření na malárii nebo močovou schistosomózu.

Entamoeba histolytica byla diagnostikována v 8 případech. Dyzentrická ani extraintestinální forma nebyla v našem materiálu zjištěna. Všechny pozitivní případy byly ověřeny na trvalých preparátech barvených trichromem podle Gomoriho,

Dalším zajímavým nálezem je potencionálně patogenní *Chilomastix mesnili*. Ve stolici pacienta z Afghánistánu jsme našli cysty tohoto prvoka. Podruhé jsme jej našli kultivačně u pacienta z Jemenu (obr. 1). Tento parazit bývá ojediněle nalézán i u nás, a to zejména v kolektivech dětských domovů (3).

Ke vzácným nálezům patří *Sarcocystis bovinis*, kterou jsme zjistili 5×, a to vždy u pacientů z Afriky. Nálezy kokcií v lidských stolicích popisujeme podrobně na jiném místě (1).

Leishmania infantum byla diagnostikována u jednoho pacienta po návratu z Kypru a Řecka. Pro závažnost onemocnění, které působí (kala-azar), jsme věnovali tomuto případu zvláštní článek (7). Případ kožní leishmaniózy jsme zatím nediodnostikovali, i když případy importu kožních leishmanióz jsou u nás popisovány.

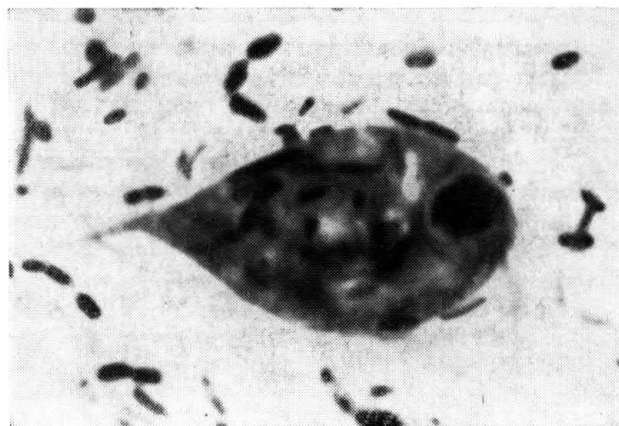
Pro podezření na malárii po návratu z endemických oblastí jsme vyšetřili 85 pacientů. V letech 1983–1985 nebyla v naší laboratoři malárie diagnostikována.

Z helmintárních nákaz stojí za zmínku nálezy *Schistosoma mansoni*. Jeden nález byl z Jemenu a druhý z Etiopie. V obou případech bylo ve stolici vajíček velmi málo. Metodou tlustého nátěru byla vajíčka nalezena v obou případech přibližně v každém třetím nátěru. Jednou bylo vajíčko zjištěno metodou flotační, což je velmi neobvyklé (obr. 2). Při aplikaci metody MIFK (4) nebyla vajíčka nalezena, ačkoliv byla v téže stolici zjištěna metodou podle Kato. Na zjišťování vajíček motolic je doporučována metoda AMS III, která je toho času v naší laboratoři zaváděna.

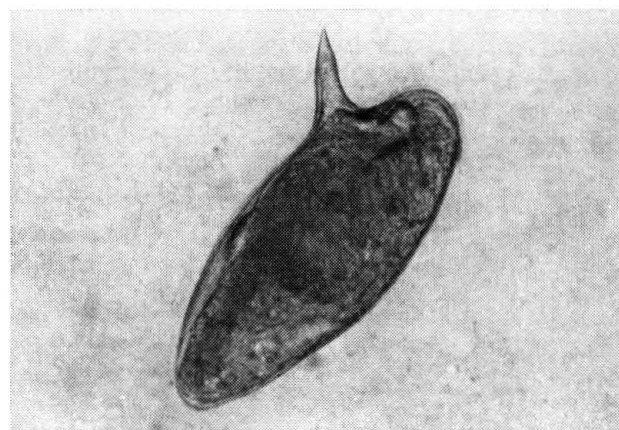
Pro podezření na močovou schistosomózu jsme vyšetřili 17 pacientů. *S. haematobium* byla diagnostikována u jednoho cizince z Mozambiku. Největší množství vajíček schistosom jsme našli ve shodě s literaturou v polední moči. Vajíčka byla často pokryta množstvím leukocytů, takže nebyla téměř rozeznatelná. Po přenesení vajíček do vody se vylíhla živě pohyblivá miracidia (obr. 3).

Háďátko *Strongyloides stercoralis* bylo zjištěno u téhož pacienta z Etiopie, který měl *S. mansoni* (a navíc ještě *Trichuris trichiura*). Jednalo se o kombinovanou nákazu. Larvy háďátek byly po vyplavení Faustovou metodou často pohyblivé, morfologické podrobnosti (např. tvar jícnu, základy gonád) nebyly však viditelné (obr. 4). Pro ozřejmění morfologie dala výborné výsledky metoda MIFK (obr. 5).

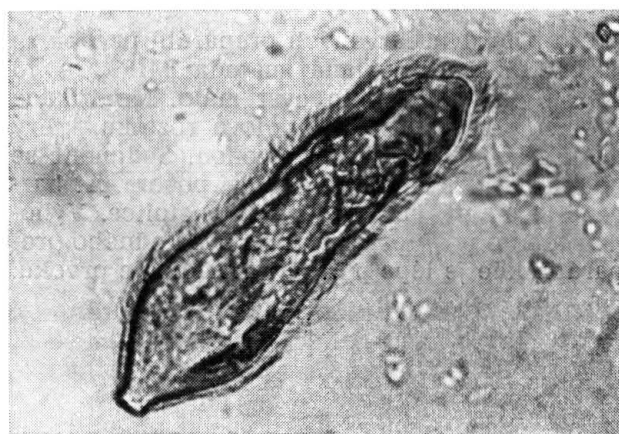
Ancylostoma duodenale byla diagnostikována 4×. Odlišení *A. duodenale* od *Necator americanus* je s jistotou možné podle dospělých jedinců nebo vypěstovaných invazních larev, což se v praxi většinou neprovádí. Odlišení je obvykle založeno na geografických ukazatelích (oblast Asie a Afriky — *ancylostoma*, oblast obou Amerik — *necator*), což není úplně správné.

Obr. 1 *Chilomastix mesnili* prokázaný kultivačně. Giemsa. 5000×

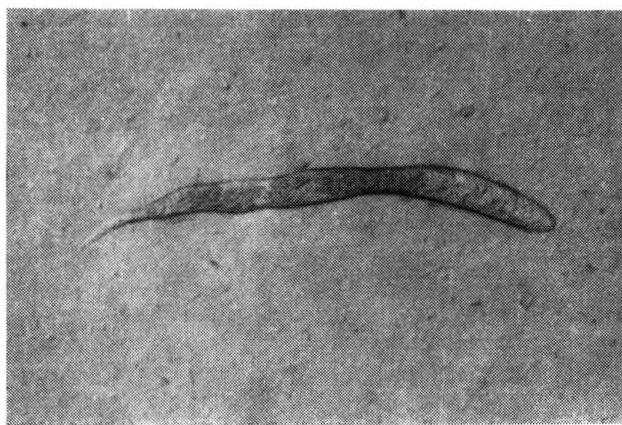
Obr. 2 Vajíčko *Schistosoma mansoni* po flotaci Faustovou metodou. 650×

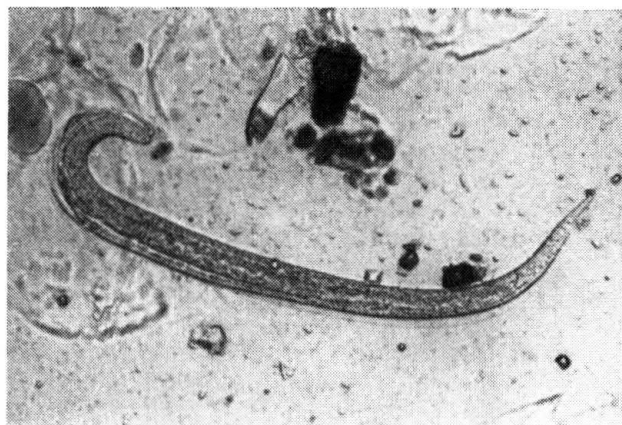
Obr. 3 *Miracidium Schistosoma haematobium*. Nativní preparát. 770×

Při vyšetřování stolic jsme nacházeli též pseudoparazity, a to hlavně u navrátilců z Afriky. Jednalo se o vajíčka roztočů a rostlinných háďátek (6).

Nálezy roupů ve stolici jsou náhodné, pro správnou diagnostiku je třeba použít metodu perianálního stěru. Rovněž kultivaci prvoků ze stolice na půdě Dobell-Leidlawově jsme zavedli až na konci sledovaného období, a proto kultivační nálezy je třeba chápat také jako neúplné.

Obr. 4 Larva *Strongyloides stercoralis* po flotaci Faustovou metodou. 450×

Obr. 5 Larva *Strongyloides stercoralis* po sedimentaci metodou MIFK. 450×

Pro přípravu barvených preparátů prvoků se osvědčila modifikovaná metoda MIFK, a to zvláště tam, kde bylo cyst málo. Modifikace spočívá ve vynechání Lugolova roztoku, který je nahrazen destilovanou vodou. Sediment se potom natře na sklíčko a další postup při barvení je stejný jako při barvení stolice. Výhodou tohoto postupu je získání přehledného preparátu, kde je lépe patrná i morfologie prvoků.

Nálezy střevních parazitů u našich občanů byly doprovázeny dyspeptickými obtížemi různé intenzity. U cizinců probíhaly tyto nákazy často bez větších obtíží. Po antiparazitární léčbě (Entizol, Vermox, Ambilhar) se stav upravil. Léčba byla prováděna většinou pracovníky infekčního oddělení ÚVN (dr. L. Kostrhun, dr. V. Nádvorník).

Závěrem bychom chtěli zdůraznit, že po návratu z tropů je třeba myslet i na nemoci parazitární, jejichž diagnostika mohla uniknout při preventivním vyšetření.

Souhrn

Je podán přehled importovaných parazitóz diagnostikovaných na parazitologickém oddělení VÚHEM v letech 1983–1985. Parazitózy způsobené *Entamoeba histolytica*, *Chilomastix mesnili*, *Sarcocystis bovihominis*, *Schistosoma mansoni*, *S. haematobium*, *Strongyloides stercoralis* a *Ancylostoma duodenale* jsou komentovány.

Literatura

1. BLÁHA, J. - BOUCHALOVÁ, J. - VALKOUN, A. - ŠKVRNOVÁ, I.: Nálezy oocyst kokcií při rutinním vyšetřování lidských stolic na střevní parazity. Prakt. Lék. (Praha), 65, 1985, č. 21, s. 780–782.
2. ČAHA, J. - NEKVASIL, M.: Exotické parazitózy v souvislosti s pobytem v zahraničí. Voj. zdrav. listy, 52, 1983, č. 6, s. 238–241.
3. ČERVA, L.: Výsledky koprologického vyšetřování dětských domovů pražského kraje. Čs. parazitologie, 2, 1955, s. 22–34.
4. GIBODA, M. - KRATOCHVÍL, I.: Príspevok k diagnostike črevných prvokov koncentračnou metódou meritiolátovo-jodo-formaldehydovou (MIFK). Čs. Hyg., 15, 1970, č. 2–3, s. 83–85.
5. JÍROVEC, O.: Parazitologie pro lékaře. Praha, Avicenum 1977.
6. VALKOUN, A. - ŠKVRNOVÁ, I.: Rostlinná háďátka jako pseudoparaziti u navrátilců ze severní Afriky. Prakt. Lék. (Praha), 66, 1986, č. 13, s. 415.
7. VALKOUN, A. - NÁDVORNÍK, V. - KOSTRHUN, L.: Případ viscerální leishmaniózy importované ze Středomoří. Čas. Lék. čes., 124, 1985, č. 51, s. 1582–1585.

Klíčová slova: Importované parazitózy — 1983–1985.